

РЯБОКІНЬ

Тарас Васильович
Tariq6582@gmail.com

УДК 338.2

НАПРЯМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В КОНТЕКСТІ
СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ КОРПОРАТИВНОГО СЕКТОРУ
ЕКОНОМІКИDIRECTIONS FOR TRANSFORMATION OF THE FISCALS POLICY IN THE
CONTEXT OF CORPORATE SECTOR ECONOMY DEVELOPMENTстарший викладач,
Університет
державної фіскальної
служби України

Стаття присвячена визначенню основних векторів трансформації фіскальної політики держави, в сучасних політико-економічних умовах, спрямованих на стимулювання розвитку корпоративного сектору економіки України. Враховуючи наявні наукові розробки та зарубіжний досвід, обґрунтовується необхідність реформування загальної системи адміністрування податків та рівня податкових ставок. Запропоновано поетапну заміну податку на прибуток податком на виведений капітал, перегляд податкових пільг та системи здійснення державних закупівель.

Статья посвящена определению основных векторов трансформации фискальной политики государства, в современных политико-экономических условиях, направленных на стимулирование развития корпоративного сектора экономики Украины. Учитывая имеющиеся научные разработки и зарубежный опыт, обосновывается необходимость реформирования общей системы администрирования налогов и уровня налоговых ставок. Предложено поэтапную замену налога на прибыль налогом на выведен капитал, пересмотр налоговых льгот и системы осуществления государственных закупок.

The article is devoted to the definition of the main vectors for the transformation of the fiscal policy of the state, in modern political and economic conditions aimed at stimulating the development of the corporate sector of the Ukrainian economy. Taking into account available scientific developments and foreign experience, the necessity of reforming the general system of tax administration and the level of tax rates is substantiated. A step-by-step replacement of the profit tax with a tax on capital has been proposed, a revision of tax benefits and a system of public procurement.

Ключові слова: фіскальна політика, корпоративний сектор, дискреційна фіскальна політика, податок на виведений капітал, податкові пільги.

Ключевые слова: фискальная политика, корпоративный сектор, дискреционная фискальная политика, налог на выведен капитал, налоговые льготы

Keywords: fiscal policy, corporate sector, discretionary fiscal policy, capital tax, tax incentives

ВСТУП

З моменту прийняття у 2011 р. Податкового кодексу України, він перебуває під постійною критикою й зазнав близько 100 поправок. Значні зміни в соціальній, політичній та економічній системі країни, актуалізують питання суттєвого оновлення фіскальної системи й прийняття оновленого Податкового кодексу, з урахуванням сучасної ситуації в Україні та існуючим вектором розвитку. Проблематикою податкової політики традиційно досліджують багато вітчизняних науковців: А. Соколовська, В. Луніна, К. Швабій, З. Варналій, В. Федосов, Д. Серебрянський, В. Андрущенко, А. Крисоватий та ін. Однак, переважна більшість досліджень направлена на фіскальну функцію податків з максимізацією наповнення бюджету. При цьому, поза увагою дослідників залишається стимулююча функція податків, за допомогою якої держава може впливати на стратегічні напрями розвитку економіки та коригувати вплив ринкової саморегуляції.

МЕТА РОБОТИ полягає у розробці та визначенні основних напрямів трансформації фіскальної політики як основного інструменту державного регулювання та стимулювання розвитку корпоративного сектору національної економіки.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці з проблематики фіскальної політики, нормативно-правові акти, матеріали періодичних видань та ресурси Internet. При проведенні дослідження використано методи абстрагування, аналізу та синтезу, аналогії та ін..

РЕЗУЛЬТАТИ

Економіки більшості розвинутих країн розвиваються за рахунок корпоративного сектору, який забезпечує переважну частку виробництва та податкових надходжень до бюджету. Ефективно функціонуючий корпоративний сектор є фундаментом для побудови потужної економіки, виконання соціальних

та інших функцій держави. Наслідки світової фінансової кризи 2008 р., та військовий конфлікт на сході України, що супроводжується значними економічними збитками, пов'язаними з втратою потужних промислових об'єктів, які опинились на окупованій та непідконтрольній території, а також, втрата значного ринку збуту, призвели до катастрофічних наслідків для корпоративного сектору, поставивши багато компаній на межі банкрутства та ліквідації. Оскільки, ринкова економіка не здатна швидко й ефективно реагувати на різкі й непередбачувані зовнішні зміни, виникає необхідність певної підтримки корпоративного сектору з боку держави. Одним з основних напрямів впливу держави на розвиток і функціонування економічної системи країни, є здійснення фінансової політики, у відповідності до сучасних соціально-економічних умов. Стан економіки та фаза економічного циклу обумовлюють необхідність застосування стимулюючої або стримуючої фінансової політики. Сучасна ситуація в економіці України вимагає здійснення стимулюючої фінансової політики, направленої на збільшення державних видатків, стимулювання ділової активності та економічного розвитку корпоративного сектору економіки, що дозволить подолати існуючі кризові явища на даний момент часу. Крім того, стимулююча фінансова політика допоможе збільшити виробництво та експорт продукції, подолати диспропорції на ринку праці та створити передумови подальшого економічного зростання.

Фінансова політика поділяється на автоматичну та дискреційну, які використовуються в залежності від існуючих умов та конкретних цілей держави. Застосування автоматичної фінансової політики ґрунтується на створенні механізму автоматичного коригування податкових важелів (ставка податків, обсягів та видів трансфертних платежів і т.д.) в залежності від коливань економічної кон'юнктури. Перевагою застосування автоматичної фінансової політики є відсутність необхідності постійного коригування законодавства та нормативної бази, що значно знижує рівень бюрократизації фінансового механізму та сприяє зменшенню видатків на його функціонування. З іншого боку, створення ефективного автоматичного механізму є досить складним процесом, який вимагає залучення фахівців високого рівня, налагодження системи збору й аналізу реальних статистичних даних (без чого неможливо подальше прогнозування і планування), розробки та впровадження вмонтованих стабілізаторів в систему оподаткування, які повинні здійснювати корегування економічних коливань. Вмонтований стабілізатор – це механізм, який дозволяє зменшити циклічні коливання в економіці без проведення спеціальної економічної політики [1]

Крім того, вмонтовані стабілізатори здатні корегувати лише коливання пов'язані із природним перебігом економічних циклів та реагувати на незначні зміни ринкової кон'юнктури. Зважаючи на наведені недоліки, в умовах нинішньої економічної кризи, спричиненої впливом різким зовнішніх змін, які не могли бути передбачені й враховані, ефективне застосування автоматичної фінансової політики неможливе, що вимагає впровадження інструментів дискреційної фінансової політики.

На відміну від автоматичної, дискреційна фінансова політика базується на свідомому та безпосередньому державному регулюванні економічних процесів, через зміну законодавства та нормативних актів пов'язаних із зміною державних видатків, системи оподаткування та бюджетного механізму.

Необхідність використання дискреційної фінансової політики зумовлена потребою в швидкому реагуванні та оперативному корегуванні фінансових інструментів, у відповідь на різкі зміни в економіці. З іншого боку, Дискреційна фінансова політика може використовуватись лише в короткостроковому періоді для реакції на передбачувані обставини, крім того вона призводить до фінансових дисбалансів [2, с. 616].

Однією з основних проблеми побудови ефективною дискреційної фінансової політики є необхідність узгодження дій багатьох державних інституцій, які займаються регулюванням економіки. На сьогодні, в тій чи іншій мірі, на здійснення фінансової політики впливає цілий ряд державних органів: Державна фінансова служба, Національний банк, Міністерство фінансів, Міністерство економічного розвитку і торгівлі, профільні комітети Верховної Ради України, Державна служба статистики та інші. Виникають ситуації коли функціонування органів державного регулювання має різні стратегічні напрямки розвитку, які іноді суперечить один одному. Крім того, їх діяльність щодо адміністрування та акумуляції податків і зборів в державному і місцевих бюджетах є недостатньо узгодженою та ефективною внаслідок недосконалого правового регулювання їх взаємовідносин, відсутності цілісного інформаційного простору [3, с. 114].

Тому, важливим завданням побудови ефективною системи дискреційної фінансової політики, створення окремого тимчасового органу державної влади, діяльність якого який буде направлена на узгодження та консолідування усіх інших регулюючих органів пов'язаних із здійсненням фінансової політики. Одним з основних завдань даної служби повинна стати перевірка усіх нормативно-правових актів, різних державних органів, на їх відповідність стратегічним цілям й усунення можливих протиріч між ними. Крім того, даний орган повинен забезпечити створення єдиної стратегії відповідних органів державного регулювання, з визначенням конкретної кінцевої мети свого функціонування. Однак, створення такого органу несе в собі деякі ризики пов'язані із збільшенням бюрократичного апарату, що може призвести до уповільнення оперативності прийняття тих чи інших управлінських рішень та несвоечасного реагування на зміни ринкової кон'юнктури. Зважаючи на це, створення даної структури потребує ґрунтовного систематичного підходу направлено на недопущення дублювання функціональних обов'язків з уже існуючими органами державного управління. оптимальним є перевезення функцій що можуть дублюватися у сферу обов'язків нової структури. Варто зазначити що на сьогодні багато функцій державного управління стосовно фінансова на механізму дублюється багатьма органами влади, відповідно переведення зазначених функцій до однієї державної установи, повинно призвести до зменшення бюрократичного механізму, та

сприятиме підвищення загальної ефективності фіскального регулювання. Створений на основі даних підходів новий орган державного регулювання фіскального механізму, сприятиме побудові ефективної дискреційної моделі фіскальної політики, у відповідності до нагальних потреб економічної системи України.

Подальшу трансформацію фіскальної політики необхідно проводити за наступними напрямками: 1. Система адміністрування податків та рівень податкових ставок; 2. Призначення податкових пільг; 3. Видатки бюджету через систему державних закупівель.

Одним з основних завдань вдосконалення фіскальної системи є зміни в системі адміністрування податків, яка хоч і зазнала певних позитивних зрушень, однак, сучасний її стан має ряд недоліків: значний рівень бюрократизації; посилення фіскального тиску неререформованими податковими органами, що заважає налагодженню партнерських відносин між платниками податків та фіскальними органами; нерівномірність податкових навантажень між суб'єктами оподаткування; нестабільність податкового законодавства; значна кількість перевірок; незначне використання комп'ютерних технологій в адмініструванні податками [4, с. 56].

Незважаючи на постійні заяви про зменшення фіскального тиску на підприємців та ліквідацію податкової міліції, як інструменту цього тиску, на сьогодні її статус залишається не визначеним й продовжує працювати в старому режимі. Необхідною умовою реформування податкової системи є чітке визначення та розмежування повноважень її органів та підрозділів, у відповідності до сучасних вимог суспільства, пов'язаних із прагненням лібералізації економічного життя у відповідності до європейських норм і цінностей. Відповідно, одним з першочергових завдань є остаточно трансформування податкової міліції як слідчого органу, який розслідує та запобігає злочинам пов'язаним з ухиленням від сплати податків та іншими фінансовими зловживаннями. Головний акцент повинен бути поставлений на аналітичну роботу, на відміну від попередньої практики вивчення документації та блокування діяльності підконтрольних суб'єктів господарювання [5, с. 37]. Сформована у відповідності до європейських норм та принципів служба фінансових розслідувань дозволить пом'якшити фіскальний тиск на корпоративний сектор економіки, переорієнтувати його роботу на запобігання можливих злочинів. Важливим елементом загальної фіскальної реформи в даному контексті є функціональне розширення електронного кабінету платників податків, можливості проведення онлайн запитів та перевірок, синхронізація фінансової звітності та інше, що дозволить виявляти фінансові порушення в автоматичному режимі. Налагодження електронних каналів комунікації між контролюючими органами і платниками податків спрощує податкові процедури, зменшує часові та фінансові витрати, а також дає змогу отримувати й надавати в режимі «он-лайн» необхідну інформацію, роз'яснення та консультації [6, с. 34].

Іншим напрямком оптимізації є перегляд на доцільність значної кількості податків та зборів, деякі з

них перестали виконувати свої основні функції й лише посилюють бюрократичний вплив та витрати пов'язані з їх адмініструванням. Особливу увагу слід звернути на дискусію стосовно заміни податку на прибуток податком на виведений капітал (ПВК) [7, 8]. Враховуючи статистику надходжень податку на прибуток підприємств до державного бюджету за останні роки можна стверджувати, що нині податок на прибуток підприємств вже не є бюджетоутворюючим, а його фіскальна ефективність значно знизилась, тобто актуалізується необхідність проведення реформування механізму оподаткування прибутку підприємств [9, с. 65].

В існуючому проекті змін до податкового кодексу передбачаються наступні ставки даного податку, в залежності від форми виведення капіталу: операції з виведення капіталу (дивіденди, платежі державним підприємствам) – 15%; операції прирівняні до виведення капіталу (процентів за позиками на користь пов'язаних осіб – нерезидентів; страхових платежів на користь нерезидентів; фінансової допомоги неплатникові податку на виведений капітал, а також безоплатне надання товарів, робіт, послуг; інвестицій в об'єкти за межами України; роялті та ін.) – 20%; сплата відсотків пов'язаній особі-нерезиденту – 5% [10]. При застосуванні даних ставок податку, очевидним є стимулювання залучення нерезидентів до інвестицій в Україну та недоцільності маскування виведеного капіталу під інші види платежів, яке оподатковуватиметься за вищим відсотком. З точки зору доцільності введення даного податку як інструменту стимулювання корпоративного сектора економіки, він стимулюватиме власників направляти отримані прибутки на розвиток корпорацій, що сприятиме в загальному розвитку корпоративної системи національної економіки. Стимул для розвитку корпорацій прямо пропорційний ставці податку (в певних межах), тобто, чим вищий відсоток податку за виведений капітал, тим вигіднішим стає направляти отримані прибутки на розвиток корпорації. Тому, нами пропонується дещо вища ставка даного податку ніж запропоновано в урядовому законопроекті.

Подолати основний недолік пов'язаний із зменшенням податкових надходжень у разі скасування податку на прибуток, можна шляхом поетапної його трансформації в податок на виведений капітал. Розроблена авторська модель поступової трансформації податку на прибуток в податок на виведений капітал представлена у табл. 1 й включає в себе 4 етапи.

Введення податку на виведений капітал в чотири етапи дозволить уникнути різкого падіння податкових надходжень, та поступово адаптувати фіскальну систему та корпоративний сектор до відсутності надходжень від податку на прибуток.

Перший етап тривалістю 2 роки характеризуються незначним зменшенням діючої ставки податку на прибуток до 15%, що не повинно суттєво вплинути на обсяг податкових надходжень, зменшення яких компенсуватиметься застосуванням 7 % ставки на вивід капіталу, яка почне стимулювати власників до направлення частини прибутків на розвиток корпорації.

Етапи трансформації податку на прибуток [складено автором]

Етап (кількість років)	Ставка податку на прибуток	Ставка податку на виведений капітал*
I етап (2 роки)	15 %	7 %
II етап (1 роки)	10 %	10%
III етап (2 роки)	5 %	14 %
IV етап	0 %	18 %
* ставка на операції з безпосереднього виведення капіталу		

Наступні етапи продовжують тенденцію зі зниження ставки податку на прибуток з одночасним збільшенням ставки по податку на виведений капітал. На останньому етапі, відбувається остаточний перехід до сплати лише податку на виведений капітал зі ставкою 18 %, що відповідає рівню оподаткування за іншими видами доходу. Таким чином, протягом п'яти років відбудеться реформування корпоративного оподаткування, що сприятиме розвитку корпоративного сектору економіки, зі збереженням відносно стабільних податкових надходжень.

Наступним напрямом фіскальної політики, який потребує трансформування, у зв'язку із переорієнтування на стимулюючу функцію, є система пільг та субсидій, яка на сьогодні надає необгрунтовані конкурентні переваги окремим учасникам ринку, що в результаті стримує загальний розвиток національної економіки. У зв'язку з цим, доцільно переглянути існуючі пільги по сплаті податків та розглянути доцільність їх застосування. Приймаючи рішення про надання податкових стимулів для розвитку певного напрямку господарської діяльності, державні органи повинні слідкувати щоб критерії для отримання права на їх застосування не створюють привілеїв для окремих підприємств, які працюють в одному сегменті внутрішнього ринку. Пільги мають бути доступними для всіх за умови виконання чітко визначених критеріїв [6, с. 36].

В контексті стимулювання розвитку корпоративного сектору економіки, застосування пільг доцільно лише для новостворених компаній, які виходять на ринок та потребують певних переваг перед існуючими потужними компаніями, що дозволить їм увійти та зайняти своє місце на ринку. Пільги повинні мати лише тимчасовий характер застосовуватись на певний короткий проміжок часу необхідний для налагодження ефективної роботи корпорації [11, с. 29].

Останнім часом значного прогресу було досягнуто в реформуванні системи державних закупівель, яка на сьогодні базується на використанні системи «Prozorro», що значно знизило корупційну складову. Однак, існує ряд суттєвих недоліків, які дають можливість до зловживань та вибіркового розподілу державних закупівель. В першу чергу, це стосується введення значного переліку вимог до об'єкта закупівель, який значно звужує коло потенційних постачальників, а іноді й взагалі допускають до конкурсу лише конкретного виробника. Дана ситуація знижує можли-

вості використання державних закупівель як інструменту розвитку корпоративного сектору. Для усунення даного недоліку, нами пропонується обмежити вимоги до конкурсів лише тими характеристиками, які безпосередньо впливають на споживчі якості та умови експлуатації. Інші додаткові вимоги повинні бути проігнорованими й не прийматися до уваги. Це дозволить приймати участь у конкурсі широкому колу корпорацій, що позитивно вплине на розвиток корпоративного сектору й сприятиме ефективнішому виконанню державних закупівель.

ВИСНОВКИ

Сучасна економічна ситуація вказує на необхідність підтримки та стимулювання розвитку корпоративного сектору, як основи національної економічної системи. Зважаючи на те, що ринковий механізм не здатний оперативно відреагувати на суттєві соціальні, політичні та економічні зміни, які відбулися в Україні, необхідним є використання дискреційних інструментів фіскальної політики. Реалізація запропонованих заходів дозволить не лише дати поштовх для розвитку корпоративного сектору, а й стимулюватиме притік іноземних інвестицій, стабілізації грошової одиниці та забезпечить загальний розвиток національної економіки. Позитивний ефект запропонованих заходів можливий лише при їх комплексному й системному застосуванні. Водночас варто зауважити, що деякі заходи мають системний характер й вносять суттєві зміни в фіскальну політику держави, а деякі мають запроваджуватись на тимчасовій основі, до переходу на іншу фази економічного циклу. Зважаючи на тимчасовість деяких заходів, актуальним є проведення подальших наукових досліджень у напрямку оптимізації фіскальної політики з урахуванням стану економіки.

Список використаних джерел

1. Носіков Д.М. Фіскальна політика держави: теоретико-правовий аспект / Д.М. Носіков // Державне будівництво та місцеве самоврядування. – 2016. – Вип. 31. – С. 178-192.
2. Городецька Т.Е. Автоматичні механізми сучасної фіскальної політики України / Т.Е. Городецька, О.С. Сендецький // Молодий вчений. – 2017. – № 3 (43). – с. 613-617.
3. Дулік Т.О. Вектори розвитку сучасної фіскальної політики України / Т.О. Дулік, Т.Ю. Александрюк / Міжнародний науковий журнал. – 2016. – № 2.

– С. 107-115. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.inter-nauka.com/issues/2016/2/796>

4. Донченко Т.В. Сучасні аспекти адміністрування податків в Україні / Т.В. Донченко, С.В. Безвух // Вісник Хмельницького національного університету. – 2016, - № 4. – Т. 2. – с. 52-58.

5. Шевчук О.Д. Про проблеми та перспективи реорганізації податкової міліції / О.Д. Шевчук // Агросвіт. – 2017. – №. 11. – С. 34-39.

6. Молдаван О.О. Стратегічні пріоритети реформування податкової системи України / О.О. Молдаван // Стратегічні пріоритети. – 2014. – № 1(30). – С. 32-40.

7. Таптунова І.Л. Трансформація податку на прибуток підприємств у податок на виведений капітал / І.Л. Таптунова // Європейський інформаційно-дослідницький центр – Режим доступу: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28909>

.pdf

8. Податок на виведений капітал: загроза державі чи революційна інновація – 1 серпня 2016 - Режим доступу: <http://robotodavets.in.ua/2016/08/01/podatok-na-vyvedenyj-kapital-zagroza-derzhavi-chy-revoljutsijna-inovatsiya.html>

9. Хомутенко В.П. Фіскальна ефективність податку на прибуток підприємств в Україні / В.П. Хомутенко, А.В. Хомутенко // Економіка та держава. – 2017. – №2. – С. 61-65.

10. Циганок Ю. Податок на виведений капітал VS податок на прибуток: про що сперечаються “у верхах” / Ю. Циганок // Бухгалтер&Закон. – 2016. – № 44 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://bz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/BZ009509

11. Рябокін Т.В. Механізми державної підтримки розвитку корпорацій / Т.В. Рябокін // Бізнес Інформ – 2017. – №1. – С. 27-31.